

ROBERTO
BOLAÑO

O stea îndepărtată

Traducere din limba spaniolă și note de
Alina Cantacuzino

În ultimul capitol al romanului meu Literatura nazistă în America relatam, poate mult prea schematic (în mai puțin de douăzeci de pagini), povestea locotenentului Ramírez Hoffman din Forțele Aeriene Chilene, care îmi fusese spusă de un compatriot de-al meu, Arturo B., un veteran al „războaielor cu flori”¹ și sinucigaș în Africa, pe care versiunea finală a romanului nu-l mulțumise. Ultimul capitol din Literatura nazistă... funcționa ca un contrapunct sau poate ca un fel de anticlimax pentru grotescul literar care îl preceda, iar Arturo dorea o relatare mai amplă, nu o oglindă și o explozie a altor relatări, ci o oglindă și o explozie în sine. Așa că ne-am închis în casa mea din Blanes timp de o lună și jumătate și, cu ultimul capitol în mână, aflați parcă sub dicteul viselor și coșmarurilor din el, am scris romanul pe care cititorul îl are acum sub ochi. Rolul meu s-a redus la a pregăti băuturile, la a consulta câteva cărți și la a mă contrazice cu Arturo și cu spectrul din ce în ce mai însuflețit al lui Pierre Menard, cu privire la validitatea repetării unora dintre paragrafe.

1. *Las guerras floridas* în original, aluzie la războaiele sacrificiale în Imperiul aztec, războaie intertribale, purtate exclusiv în scopul capturării de prizonieri care să devină victime-ofrande aduse Zeului-Soare. Inimile acestor războinici, de altminteri cei mai viteji, erau considerate flori aduse Soarelui.

Capitolul 1

Pe Carlos Wieder l-am întâlnit prima oară în 1971 sau poate chiar 1972, când președinte în Chile era Salvador Allende.

Pe atunci, era cunoscut drept Alberto Ruiz-Tagle și frecventa atelierul de poezie ținut de Juan Stein, în Concepción, așa-numita capitală a sudului. N-aș putea spune că îl cunoșteam foarte bine. Îl vedeam cam o dată sau de două ori pe săptămână, când mergeam și eu la atelierul de poezie. Nu prea vorbea. Eu, însă, da. Mai toți cei care mergeau acolo vorbeau mult: nu doar despre poezie, ci și despre politică, despre călătorii (pe atunci, nimeni nu-și închipuia ce are să urmeze), despre pictură, despre arhitectură, fotografie, revoluție și lupte armate: lupta armată care avea să ne înlesnească drumul spre o viață nouă într-o epocă nouă, dar care pentru cei mai mulți dintre noi era un vis sau, mai bine zis, cheia care descătușa poarta viselor, singurele pentru care, de altfel, viața merită trăită. Și cu toate că știam destul de vag că foarte adesea visele se prefac în coșmaruri, nu ne păsa deloc. Aveam vârste cuprinse între șaisprezece și douăzeci și trei de ani (eu aveam optsprezece) și aproape toți eram studenți la Facultatea de Litere, în afară de surorile Garmendia, care studiau psihologie și sociologie, și de Alberto Ruiz-Tagle, care, după cum el însuși susținuse la un moment dat, era

autodidact. Despre ce însemna să fii autodidact în Chile, în lunile care au precedat momentul 1973, ar fi multe de spus. Adevărul este că nu părea autodidact. Vreau să spun: văzut din afară, nu părea autodidact. Autodidacții chileni din Concepción, la începutul anilor '70, nu se îmbrăcau așa cum se îmbrăca Ruiz-Tagle. Autodidacții erau săraci. Dar, de vorbit, vorbea ca un autodidact, asta e-adevărat. Vorbea așa cum presupun că vorbeam și noi, ceilalți (cei care mai suntem încă în viață), însă de îmbrăcat, se îmbrăca mult prea bine ca să nu fi călcat vreodată într-o universitate. Nu vreau să spun cu asta că ar fi fost elegant — deși, în felul său, era —, nici că s-ar fi îmbrăcat în vreun fel anume; avea gusturi eclectice: uneori apărea cu sacou și cravată, alteori era îmbrăcat sport, purta și blue-jeans și tricouri. Însă orice ar fi îmbrăcat, Ruiz-Tagle purta întotdeauna haine de marcă și scumpe. Ca să n-o mai lungesc: Ruiz-Tagle era elegant, iar eu pe-atunci nu credeam că autodidacții chileni, care se aflau mai tot timpul la granița între disperare și casa de nebuni, puteau să fie eleganți. Odată ne-a spus că tatăl sau bunicul său avusese o moșie pe lângă Puerto Montt. Ne-a povestit, sau l-am auzit povestindu-le surorilor Garmendia, că pe la cincisprezece ani hotărâse să abandoneze studiile, ca să se dedice muncii câmpului și să citească toată biblioteca din casa părintească. Noi, cei care frecventam atelierul de poezie, credeam, implicit, că e un foarte bun călăreț. Nu știu de ce, fiindcă pe cal nu-l văzuserăm niciodată. De fapt, toate presupunerile pe care le făceam în legătură cu Ruiz-Tagle porneau din gelozie sau poate din invidia pe care i-o purtam. Ruiz-Tagle era înalt, subțire, cu trăsături frumoase. Un tip

cu trăsături mult prea reci ca să poată fi frumoase, cum zicea Bibiano O’Ryan, însă evident că O’Ryan a spus lucrul ăsta mult mai târziu, așa că nu e relevant. De ce eram geloși pe Ruiz-Tagle? Pluralul este excesiv. Gelos eram doar eu. Poate că și pe Bibiano îl încerca un soi de gelozie. Motivul: surorile Garmendia, gemene monozigote și stele indiscutabile ale atelierului de poezie. Până într-atât încât Stein ținea atelierul exclusiv pentru ele. Trebuie să admit că erau cele mai bune. Verónica și Angélica Garmendia, atât de asemănătoare, încât erau zile când nu le puteai deosebi și zile (dar mai cu seamă nopți) când păreau două străine una pentru cealaltă, ba chiar păreau a se dușmăni. Stein le adora. El și Ruiz-Tagle erau singurii în stare să spună care era Verónica și care Angélica. Eu nu pot spune mare lucru despre ele. Îmi mai apar când și când în coșmaruri — au aceeași vârstă cu mine, poate cu un an mai mari, înalte, subțiri, cu pielea mai închisă și cu părul negru, lung, așa cum era la modă pe atunci.

Surorile Garmendia s-au împrietenit aproape imediat cu Ruiz-Tagle. El s-a înscris la atelier prin ’71 sau ’72. Nimeni nu-l întâlnise vreodată până atunci, nici prin Universitate, nici în altă parte. Stein nu l-a întrebat de unde vine. L-a cerut să citească poezii și a conchis că nu sunau rău. (Singurele poezii pe care Stein le lăuda erau cele ale surorilor Garmendia.) Și de-atunci a rămas cu noi. La început, nu-i dădeam nicio atenție. Pe urmă, când am văzut că surorile Garmendia se împrietenesc cu el, ne-am împrietenit și noi cu el. Până să ne împrietenim, atitudinea lui era cordială, dar distantă. Doar cu cele două Garmendia (și aici semăna cu Stein) era cât se poate de simpatice, plin de solitudine și de delicatețe.